Тільки і мрії було, щоби клаптик малесенький поля,
Дім, та город, та криниця з веселим струмком біля дому,
А на узгір'ї, над домом, лісок... Та боги милосердні
Більше і краще послали, і ліпшого я не жадаю,
Тільки, Меркурію, ти закріпи мій маєток за мною.
Я-бо не збільшив його ні крутійством, ні здирством безбожним,
Я і не зменшу його марнотратством та власним недбальством;
Я ні хвилини не думав, щоб той або інший куточок
До володіння свого приорати і вирівнять межі;
Жодних скарбів не збирав, не мріяв: "От горщика з сріблом
Випадком в полі знайти б і, Геракла приязнь здобувши*,
Стати як власник он той, що у наймах колись побивався".
Я задоволений з того, що маю; прошу одного я:
Боже, пошли, щоб худоба моя (аби тільки не розум!)
Сита була, і гладка, і ласкою щасна твоєю".
Наче в твердині якій, я на хуторі в горах укрився,
Що ж тут знайти для сатир і для пішої Музи моєї?
Не дошкуляють тут нас ані Австр, ні те честолюбство,
Ані пропасниці люті, ні смерті осінній ужинок.
Боже досвітніх годин, ти, що Янусом зватись волієш!
З тебе веліли безсмертні всі справи й труди починати,
З тебе щоденна моя починається пісня в столиці.
Вдосвіта ти коло ліжка: "Вставай, ти ж, здається, за когось
Маєш ручитись в суді, поспішай, щоб тобі не спізнитись".
І чи то там Аквілон розлютився, чи то в сніговиці
День найкоротший світає поволі, а треба вставати,
Бігти, розштовхувать натовп, плечима і ліктями діять,
Щоби, добувшись до суду, "виразно" зложити заяву.
Тут і на мене гукають прохожі: "Чи ти божевільний,
Чи в невідкладній потребі спішиш,— на людей не зважаєш?
А чи ти думкою вже в Меценатових світлих хоромах?"
Меду солодші для мене слова ті... Та тільки зійду я
На Есквілін **, як одразу ж, мов хвилі, і в боки заб'ються, [472]
І полетять через голову тисячі справ. "Постривай лиш,
Росцій просив тебе бути у претора... завтра, о другій".-

"Скриби на збори тебе закликають... є справи важливі;
Квінте, гляди ж, не забудь і не спізнюйся!" — "Любий!
Ти ублагай Мецената, нехай лиш печатку поставить!"
Скажеш: "Ну, добре, я спробую". Ні! Він настоює, молить,
Сьомий минає вже рік з того часу, як ти, Меценате,
Вперше зачислив мене до свого найтіснішого кола:
Подорожуючи, став запрошати до власної реди***,
Щоби було незначним з ким в путі перекинутись словом,
"Котра година?" спитати, чи "хто з гладіаторів кращий?"
Або згадати, що "ранком годиться тепліш одягатись".
І хоча речі такі ти довірити всякому можеш,
Я відтоді і донині, щодня, щогодини, то більше
З заздрощів клятих не маю спокою. На Марсовім полі
Грав ти зо мною в м'яча: "Щасливий!" — зітхають навколо.
Пройде по ринку яка поголоска, аж жах розбирає,
Всяк, хто не стрінеться, зразу ж до мене, питається: "Друже!
Ти в тім вельможному колі, як свій, ти знаєш напевно,
Що там чувати про даків****?" — "Не знаю".— "Ах, завжди ладен ти
З нас глузувати".— "Та хай мене бог покарає,— не знаю".
Стрінеться другий: "Не чув ти, де має нарізати Цезар
Землю своїм ветеранам: в Італії, а чи деінде?"
Я присягаюсь, не вірять; ззираються, мовби на диво:
Он вам, погляньте, зразок, як уміють ховать таємниці.
Так і марнується день. А щовечора в серці молитва:
Хуторе мій, та коли ж я вернуся до тебе, коли ж я
В давніх рукописах, сні і яснім безтурботнім дозвіллі
Той пожаданий знайду відпочинок від гамору й руху?
Родичів як і коли Піфагора***** — боби я побачу,
І біля них на столі городинку, салом прилиту?
Ночі блаженні, вечері богів, коли давнім звичаєм
Я й мої гості їмо перед ларом******, а челядь моторна
Живиться тим, що зосталось. П'ємо, та немає ніяких
Правил у нас, божевільних, і кожний з нас п'є як захоче.
Чує на силі себе цей,— міцніше вино вибирає,
Той попиває легеньке. Помалу зринає розмова,

Та не про те, що там діється в нас, по сусідніх господах,
І не про те, як танцює Лепор. Обмірковуєм завжди
Речі поважні, що всіх нас цікавлять і завжди на мислі:
В чому покладено щастя: в чеснотах душі чи в маєтку;
Що нас принаджує в дружбі: правдива любов чи вигоди;
Що є найвищим добром і де межі для доброго й злого? [473]
Цервій, мій добрий сусіда, при кожній щасливій нагоді
Нас научає байками. Як стануть Ареллія славить
За незліченні скарби, він подумає й так починає:
"Раз мишенятко сільське, повідають, приймало міського
Й щиро його, по-хазяйськи, в убогій норі частувало.
Завжди ощадне, скупе, воно ухвалило цим разом
Справити бучний бенкет і для гостя свого дорогого
Не пожаліло ні зернят вівса, ні запасів гороху,
Витягло навіть родзинки й надгризений сала шматочок,
Різноманітністю страв догодити бажаючи гостю,
Що доторкався ледь-ледь сільських всіх тих ласощів.
Гордий Гість гидував, а господар, на свіжій прилігши полові,
Ввічливо сам споживав лиш кукіль та ще полбу голодну.
Зрештою гість не утерпів: "Скажи, що тебе спокушає,
Брате мій, жити отут на узліссі, в ярах та по горах?
Чи ти волієш звірів лісових, ніж міське товариство?
Слухай, ходімо зо мною: наш вік, сам знаєш, короткий,
І нічому земнородному не врятуватись од смерті.
Тож хоч живімо як слід: поки нашого віку, втішаймось
Скороминущим життям; пам'ятаймо, що далі — могила".
Ці красномовні слова прийшлись до вподоби сільському,-
Помандрувало за гостем у світ той принадний. Чималу
Путь перейшли вони, поки, захоплені, раді, спинились
Перед міською стіною. Вже ночі хмурна колісниця
Стала якраз на середині неба, коли мишенята
Розташувались в заможному домі, де килими пишні
Пурпуром ясним горіли по ложах слонової кості.
Сила недоїдків там по мисках від вечері лишилась,
Що оддалік визирали з кошів так ласкаво і смачно.

Посадовивши сільське мишеня у червленім покрові,
Ніби той раб підперезаний, заметушився господар,
Страви без краю почав подавати і, зовсім, як слуги,
Навіть прилизував їх крадькома, несучи до їдальні.
Тішиться наше село, що дізналося щастя такого;
Весело й чемно сидить, мов на справжнім бенкеті,— аж раптом
Скрип: одчинилися двері, і миші летять на підлогу.
Жах їх несвітський пройняв: забігали скрізь по покою
І... як умерли нараз: у дворі обізвались вівчарки.
Ледве прийшовши до тями, сільське мишенятко сказало:
"Ні, не для мене цей дім і життя... Прощавай! Я волію
Жити в безпечній норі і злиденним живитись горохом".
[* В Італії Геракла шанували як бога-викажчика прихованих скарбів.]
[** Есквілінська гора, де жив заступник Горація Меценат.]
[*** Реда — легка коляска.]
[**** Даки жили в нинішнім Семигороді, в Румунії. В 31 році до н. є. римляни боялися їхнього походу в північну Італію.]
[***** Піфагор нібито забороняв своїм учням їсти боби. Вигадане було й пояснення: нібито він твердив, що люди і боби — одного походження.]
[****** Вечеря відбувається, за старовинним звичаєм, перед ларами — статуями духів-заступників, тобто в великому залі (в атріумі), а не в спеціальній їдальні (триклініумі).]